

МІОК Міжнародний інститут
освіти, культури
та зв'язків з діаспорою

Міжнародна науково-практична конференція
**«УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ ЗА КОРДОНОМ:
НОВІ ТОЧКИ ВІДЛІКУ»**

Збірник матеріалів

22 квітня 2021 р.

**Міністерство освіти і науки України
Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»**

Міжнародна науково-практична конференція

**УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ ЗА КОРДОНОМ:
НОВІ ТОЧКИ ВІДЛІКУ**

Збірник матеріалів

Львів 2021

УДК 314.7

Редакційна колегія:

Ключковська І. (к. пед. н., доц.), Україна

Малиновська О. (д. н. з держ. упр.), Україна

П'ятковська О. (к. е. н.), Україна

Українські громади за кордоном: нові точки відліку : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 22 квітня 2021 р. – Львів, 2021. – 158 с.

До збірника увійшли тези та матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Українські громади за кордоном: нові точки відліку», що відбулася в онлайн-режимі 22 квітня 2021 р. Об'єктом наукового обговорення стали питання сучасних міграційних процесів з України, особливості формування новітніх громад українських мігрантів та діяльність українських діаспорних організацій з давньою історією, виклики збереження української ідентичності за кордоном, а також способи взаємодії закордонних українців з Україною.

Збірник призначений для широкого кола науковців, студентів, аспірантів, викладачів, а також громадських організацій, діяльність яких пов'язана з міграційною проблематикою.

Відповідальна за випуск: Ірина Ключковська

Комп'ютерна верстка: Ірина Побран

Літературна редакція: Оксана Галайчук, Оксана Горда, Марія Лизак, Наталія Мартинишин, Олена Мицько, Ольга Руснак, Галина Темник, Оксана Трумко

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори. Точки зору авторів публікацій можуть не збігатися з поглядами редакційної колегії.

ЗМІСТ

Вступне слово	6
Марія Бачинська УКРАЇНЦІ В ЧЕХІЇ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	8
Ярослав Бойко, Іванна Копча МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АСПЕКТ	13
Валентин Бугрим МЕДІА УКРАЇНСЬКОЇ ДІСПОРИ	17
Славко Бурда УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ	22
Павло Вичівський, Василь Шикеринець ІСТОРИЧНІ ФЕСТИВАЛІ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЗА КОРДОНОМ	32
Тетяна Воропаєва, Ніна Авер'янова ЗАРУБІЖНЕ УКРАЇНСТВО ЯК ПОЛІСУБ'ЄКТНИЙ ФЕНОМЕН	36
Олена Газізова ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПРЕДСТАВНИКАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ: УКРАЇНОЗНАВЧИЙ КОНТЕНТ	41
Наталія Гапак, Евеліна Гал ЗАКАРПАТСЬКА МІГРАЦІЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	46
Тетяна Гнатюк ПРИЧИНИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	51
Вікторія Гойсан МІЖ ЗВОРотною МІГРАЦІЄЮ ТА РЕЕМІГРАЦІЄЮ: ПИТАННЯ (НЕ)СТІЙКОСТІ ПОВЕРНЕННЯ ДО КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ	54
Ігор Дерев'янку ДІАСПОРА В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	57
Віталій Заїка ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВАЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАД ЗА КОРДОНОМ	61

Ірина Зубаренко УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ЙОРДАНІЇ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН	65
Оксана Іванкова-Стецюк, Григорій Селешук ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ГРОМАД УКРАЇНСЬКИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ	71
Катерина Ілюхіна СПОРТИВНИЙ РУХ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ У ТАБОРАХ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ЗАХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ	80
Надія Кічера УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	83
Sofiya Kominko ADVOCACY NETWORKS AND THE NEGOTIATION OF IDENTITY AMONG FOURTH WAVE UKRAINIAN MIGRANTS	87
Ігор Кучер УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В ДЕРЖАВАХ КОРОЛІВСТВА СПІВДРУЖНОСТІ	93
Галина Лещук ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ	97
Олена Малиновська ДО ПИТАННЯ ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ-ПОВЕРНЕНЦІВ	101
Юрій Марусик ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ У ПАР (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ «УКРАЇНЦІ ПІВДЕННО- АФРИКАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: СУСПІЛЬСТВО, ІДЕНТИЧНІСТЬ, МАЙБУТНЄ»)	106
Світлана Матвієнків ПРЕДСТАВНИЦТВО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН СЛОВАЧЧИНИ У ПАРЛАМЕНТІ	111
Ганна Мелеганич КОМУНІКАЦІЇ ТА ЗМІ УКРАЇНЦІВ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	114
Світлана Мотрук УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ЧЕХІЇ ЯК ІСТОРИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН	118

Андрій Никифоренко, Наталя Никифоренко ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ МІГРАНТІВ ДО КРАЇН ПОХОДЖЕННЯ: ПРИВАТНІ КОШТИ VS ФІНАНСОВИЙ РЕСУРС ДЛЯ УРЯДОВИХ ПРОЄКТІВ РОЗВИТКУ	123
Олексій Позняк ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ З УКРАЇНСЬКОЮ ДІАСПОРОЮ ...	129
Оксана П'ятковська ДИНАМІКА ГЛОБАЛЬНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ З УКРАЇНИ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ ПРИЗНАЧЕННЯ	135
Ольга Риндзак ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ МІГРАЦІЇ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТІВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	140
Оксана Тур ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	143
Ольга Чепель МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ ТА ЗАКОРДОННИХ УКРАЇНЦІВ	146
Михайло Яворський, Ярослав Радевич-Винницький МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СВІТОВИЙ КОНГРЕС БОЙКІВ» ЯК КОМУНІКАЦІЙНА ПЛАТФОРМА УКРАЇНЦІВ БОЙКІВСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	150
Інформація про авторів	155

МИГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АСПЕКТ

Ярослав Бойко, к. е. н., доц.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Іванна Копча

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Найбільш масовим і значущим для України міграційним потоком є трудова міграція громадян за кордон. Завдяки отриманій за часів незалежності свободі пересування в умовах непростих економічних обставин, низьких заробітних плат робота за кордоном стала для багатьох українців стратегією виживання та підвищення добробуту своїх сімей. Вона є потужним соціальним амортизатором, чинником зменшення бідності, напруги на ринку праці, джерелом значних валютних надходжень, але, водночас, несе ризики втрати частини необхідного для розвитку країни трудового та інтелектуального потенціалу.

Перспективою для українських мігрантів стали країни Європи (Чехія, Польща, Угорщина).

Українці, які проживають в Угорщині, – це, в основному, вихідці із Західної України та Закарпаття, які переселилися до Угорщини протягом другої половини ХХ ст. Це переважно українці-мігранти першого і другого покоління, які створили сім'ї або разом з українськими родинами переїхали на постійне проживання до Угорщини. Згідно з останнім переписом населення Угорщини, українцями на території цієї країни визнають себе 7396 осіб. 3384 особи вважають українську мову рідною і активно дотримуються національних та культурних традицій [1].

Переважна більшість громадян України прибувають до Угорщини з метою працевлаштування (близько 85%), решта – з метою об'єднання сім'ї та навчання (по 7%). Основним центром проживання українців є Будапешт. Закон Угорщини «Про вибори депутатів» забезпечує можливість представникам національних меншин Угорщини, у т. ч. української, балотуватися до Державних Зборів Угорщини, починаючи з 2014 р. [1]. Останнім часом помітно суттєве збільшення кількості громадян України, які прибувають до Угорщини, для працевлаштування. За офіційними даними угорської сторони, станом на кінець 2019 року кількість громадян України, які мали дозвіл на проживання в Угорщині, складала 52668 осіб (20890 – у 2018 році, 10166 – у 2017 році). Із них з метою отримання доходу (працевлаштування, підприємницька діяльність) – 45327 осіб (16350 – у 2018 році, 3603 – у 2017 році) [1]. Вказані цифри пов'язані в першу чергу з тим, що у червні 2017 року Уряд Угорщини прийняв рішення про надання

громадянам третіх країн (не членів ЄС) можливість працевлаштування в Угорщині без попереднього отримання від компетентних угорських органів дозволів на роботу. Українські громадяни мають право працювати на угорській території у визначених галузях економіки протягом 90 днів безвізового перебування в Угорщині. Після завершення 90-денного терміну українець має отримати дозвіл на працевлаштування та дозвіл на перебування в Угорщині.

Більшість угорців (57%) негативно ставляться до приїзду мігрантів до їхньої країни. Водночас шість років тому цей показник становив 62%. На другому місці за несприйняттям мігрантів – Чехія (42%), далі – Болгарія (40%) та Словаччина (37%). Найбільш відкриті до мігрантів мешканці Швеції та Норвегії, де негативно до них ставляться лише 3% і 2%.

Польща нині є найбільшим реципієнтом українських трудових мігрантів у ЄС. Так, згідно з різними експертними підрахунками, у Польщі протягом року може працювати 1,2–1,5 млн українців. Це близько половини від сукупного числа українських громадян, що певний час протягом року працюють за кордоном. За оцінками Національного банку Польщі, середньорічна кількість громадян України, які працюють у Польщі, становить близько 800 тис. осіб, хоча за деякими оцінками перевищує 1,2 млн осіб [2]. Представник центрального банку пояснює це саме тим, що багато українців мають можливість працювати в Польщі лише кілька місяців на рік. Тому й показник середньорічної зайнятості українців менший. Причому польський ринок праці поглинає українську робочу силу як високої, так і низької кваліфікації.

Польща приваблює українців саме можливістю короткострокового легального працевлаштування, в яке не потрібно інвестувати свої кошти. Роботодавці рідко вимагають високої кваліфікації та знання мови. Не можна забувати й про певну неквапливість польських контрольних органів – ризик депортації з країни через погано оформлені документи в Польщі невисокий.

Українські трудові мігранти в польській економіці зайняті переважно фізичною працею. За даними соціологічної групи «Рейтинг», 34% українських трудових мігрантів працювали в Польщі на сільськогосподарських роботах, 32% – на будівництві чи ремонтних роботах, 8% виконували роботу по дому, 7% працювали в ресторанному бізнесі, 5% – у готелях, 4% – доглядали за людьми похилого віку, інвалідами; іншими видами діяльності займалися 3%, працювали у сфері послуг менше 3% опитаних [2].

Проте можна погодитись, що трудові іммігранти з України для більшості польських роботодавців – це можливість розв'язання проблеми із нестачею робочих рук.

Чеська Республіка (далі – ЧР) – традиційна країна скоріше еміграції, ніж імміграції, майже без іноземного населення протягом десятиліть (з моменту закінчення Другої світової війни і до початку 1990-х років), сьогодні перетворилася на одну з найпривабливіших країн для довгострокових і постійних іммігрантів в межах вельми важливого з геополітичної точки зору Центральноєвропейського посткомуністичного регіону. Якщо у 2015 р. іноземці становили 4,4% її населення, то у 2019 р. – 5,6%, з найчисельнішою групою українців. Після перемоги «Оксамитової революції» (1989 р.) та утворення незалежної Чеської держави на тлі розпаду Чехословаччини (1993 р.) тут розпочалися глибокі трансформації суспільства та його глобалізація (вступ до НАТО (1999 р.), Європейського Союзу (2004 р.) та Шенгену (2007 р.)), що йшли паралельно зі змінами міграційних потоків [1]. Унікальне поєднання таких факторів як швидкість економічних і політичних перетворень, динамічна міграційна політика разом з високою економічною продуктивністю і попитом на ринку праці стали основою притягання цієї країни для іммігрантів.

Географічну, культурну та історичну близькість між Україною та Чехією часто називають основними факторами, що пояснюють довгу історію української міграції і те, що нині українці – найбільша група серед іммігрантів. Соціально-економічна та політична ситуація в Україні та тривалий воєнний конфлікт з Росією, очевидно, створюють додаткові фактори впливу для багатьох українців.

Статистика останніх трьох десятиліть свідчить про стрімке зростання чисельності мігрантів з України в ЧР, особливо після запровадження безвізового режиму в червні 2017 р., причому як легальних (тих, що мають постійне місце проживання, дозвіл на довгострокове перебування чи довгострокову візу), так й нелегальних. Із менш ніж 10 тис. осіб на початку 1990-х рр. офіційна кількість українських громадян, які легально проживають в Чехії, сягнула 141 580 (станом на 30 вересня 2019 р.) та 145 518 (станом на 31 грудня 2019 р.). Втім, з урахуванням нелегалів та сезонних працівників їх є щонайменше вдвічі більше. У 2019 р. число українців, котрі з різних причин виїхали до ЧР, зросло на 38% [3].

Більшість українських мігрантів приїздить до ЧР в основному з економічних причин. Українські громадяни мають один із найвищих показників зайнятості з усіх громадян країн третього світу: близько 70% зареєстрованих у Чехії українців – економічно активні. Причому приблизно третина (29%) з них – самозайняті, а дві третини (71%) працюють за регулярним контрактом, найчастіше – у сфері послуг, будівництва, обробної промисловості та на сезонних роботах. Чимало мігрантів, що

мають постійне місце проживання – представники інтелігенції: викладачі, науковці, підприємці. Серед працевлаштованих іноземців громадяни України склали у 2017 р. 17,3%, в тому числі серед власників робочих карток – 46,6%, підприємців – 24,8%. У Чехії українці заробляють в середньому у п'ять разів більше, ніж мали б на батьківщині.

Таким чином, серйозними викликами, обумовленими міграційними процесами, є для України: 1) зростання масштабів міграції за кордон, передусім трудової; 2) активізація участі молоді, фахівців у трудовій міграції; 3) збільшення частки мігрантів, які працюють за кордоном без належних дозволів, перебувають у нерегульованому правовому становищі; 4) трансформація частини тимчасової трудової міграції на постійну.

Така ситуація загрожує негативними як демографічними, так і економічними наслідками. Збільшення масштабів та тривалості перебування мігрантів за кордоном невідворотно призведе до послаблення їхніх зв'язків із Батьківщиною, остаточної втрати країною частини її трудового та інтелектуального потенціалу. Досить високий дефіцит працівників може стати гальмом розвитку економіки, а відтік найбільш активних, молодих та освічених осіб – демократичних перетворень в Україні.

Список літератури:

1. Угорщина: Українська громада, діаспора та міграція. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/275-ukrajinci-v-ugorshhini>.
2. Україна-Польща: особливості трудової міграції URL: http://www.nbuv.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5043:ukrajina-polshcha-osoblivosti-trudovoji-migratsiji-v-umovakh-pandemiji&catid=8&Itemid=350.
3. Мотрук С. Міграція українців до Чеської республіки в умовах європейських інтеграційних процесів XXI ст. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/uk/15-2020-motruk/>.

МЕДІА УКРАЇНСЬКОЇ ДІСПОРИ

Валентин Бугрим, д. філос. н., академік

Укртелерадіопресінститут

На всіх континентах планети Земля є українські громади, в яких гуртуються українці, яких за офіційними даними мешкає більше 7 млн [4]. Вони прагнуть до активно-розмаїтого життя, організовуючи культурно-

мистецькі події та заходи. Діаспори в Канаді, США, РФ, Австралії, Великої Британії, Німеччині, Франції, Іспанії, Італії та багатьох інших країнах загалом мають свої медіа [1]. Варто відзначити найпопулярніший і найпотужніший нині на американському континенті двомовний часопис «Ukrainian People» як провідний українсько-американський щомісячник у Північній Америці, який видається в Чикаго (штат Іллінойс, гол. редактор Ольга Руда). Як засіб масової інформації журнал має такі особливості [10]:

- регулярність виходу в світ номерів – щомісячно;
- наявність оригінальних матеріалів від авторів із різних країн світу;
- журнал має різноманітні рубрики, політематичний напрямок статей;
- особливе сучасне поліграфічне оформлення / дизайн, обов'язкові ілюстрації.

21 вересні 2020 р. виповнилося 127 років найстаршій українській газеті «Свобода» в США, яка виходить безперервно з 1893 року. Тобто: видання стало унікальним, бо видається безперервно! «Свобода» продовжує друкуватися й у 2021 році. Найцікавішим є те, що за весь цей час жодного номера не втрачено. Нині поширюється як звичайна – паперова, так і електронна версії «Свободи» для передплатників, а також відкритий вільний доступ усім користувачам мережі інтернет до електронного архіву на сайті газети, де можна ознайомитися з усіма виданнями і статтями [7].

Найдовговічнішим українським виданням Канади став альманах «Гомін України», що видається в Торонто впродовж кількох десятиліть (із 15 грудня 1948 р.). У ньому представлені історичні та літературні дослідження, інформація про Україну та життя української діаспори [3].

Щотижневе сучасне видання української меншини в Польщі – це «Наше слово» («Nasze Słowo»), яке виходить українською мовою, що з'явилося на хвилі політичної відлиги в середині 50-х років як останній із часописів українців [5].

Двомовна група українців в Італії видає «Українську газету» [8], присвячену життю діаспори на Апенінах. Найдавнішим та найповажнішим серед друкованих українських видань в Італії є часопис «До Світла», що виходить за сприяння Української греко-католицької церкви та надає читачам духовну підтримку [8].

У Німеччині виходило чимало української преси: лише часописів – 11, які друкувалися тривалий час, а згодом припинили з різних причин своє існування. Як раритет, – це «Літературний зошит», літературно-мистецький додаток до заснованої українськими політичними емігрантами газети «Українські вісті» (у 1947 році видано 5 номерів) [2]. «Сучасність» – місячник літератури, мистецтва, суспільного життя, який виходив спершу від 1961 впродовж трьох десятиліть у Федеративній Республіці Німеччина (Мюнхен), а потім у США. З січня 1992 року по січень 2013 року журнал випускався в Києві (з перервами), аж до його закриття. Редакція визначає видання як «щомісячний часопис незалежної української думки», а основну тематику – як «література, наука, мистецтво, суспільне життя». Впродовж останніх п'яти років журнал тричі був змушений призупиняти вихід через постійний брак коштів, зміну інвесторів, засновників, головних редакторів і творчих колективів. Чергові номери виходили із запізненням на кілька місяців або навіть на пів року. На початку 2013 р. журнал закrywся [2].

У Франції розвинулася видавнича справа українською і французькою мовами (видавництво Першої української друкарні при «Українському Слові» та французькою мовою (видавництво «Л'Ест Еропеен»). «Прогресивні українці у Франції». Приватна група 12,7 тис. учасників. Випускався також бюлетень «Ешанж» (фр. Echanges) і, зокрема, регулярний місячник, потім двомісячник «Л'Ест Еропеен» (фр. L'Est Europeen). Цей останній журнал випускався найдовше і регулярно від 1962 до 1999 рр. [6].

«Європейський Українець» [2] є першою періодичною газетою для українців в еміграції й виходить в Іспанії, Португалії, Італії, Франції, Греції, Німеччині, Польщі. Видавцем газети є група «Життя», головний редактор Богдан Хомин. На її сторінках публікується інформація про різні аспекти життя в Україні: економіку, політику, культуру, спорт; інтерв'ю з відомими людьми; присвячується достатньо уваги духовності, здоров'ю; ведеться дитяча сторінка; подаються поради психологів, тощо. Газета розповсюджується через

кіоски преси, крамниці, а також безоплатно через українські громадські організації, посольства консульства в Європі церковні громади, на концертах й на інших святкових заходах.

У Російській Федерації – найбільша в світі українська діаспора. Українською мовою говорить близько 1,1 млн осіб (у 2010 р.; у 2002 – 1,8 млн). Інформаційний каталог «Закордонне українство», виданий 2001 р. Київським інститутом досліджень діаспори, подає 6 назв українських видань в Росії. Кілька років тому їх було значно більше. Нині реально існують і виходять у світ наступні українські пресові видання) [9]:

- «Батьківщина» (Камчатка).
- «Вісник Товариства української культури Кубані» (Кубань).
- «Голос України в Західному Сибіру» (Тюмень).
- «Промінь» (Самара).

Українські щомісячні додатки до російськомовних газет:

- «Вербиченька» (м. Нижнекамську, Татарстан).
- «Українська родина» (м. Сургут).

Українські газети і часописи Австралії [2], з якими можна ознайомитися самостійно: «Вільна думка» – перший український часопис в Австралії (Сідней); «Церква і Життя» – українська католицька газета в Австралії, із 3-го січня 2014 р. виходить на 20 сторінках українською і 16 сторінок англійською мовами.

З проголошенням державної незалежності України 1991 року та встановленням українсько-китайських дипломатичних відносин у Китаї помітно зросло зацікавлення до українознавчих студій. Вони діють, зокрема, в університетах Пекіна, Харбіна, Нанкіна, Шанхаю та деяких академічних інститутах. Революційні події у Києві та інших містах 2013-2014 років сприяли відновленню українського життя в КНР: набули організаційної будови громади в Пекіні, Гуанчжоу, Шанхаї та Гонконзі. На початку ХХ ст. у Китаї виходили газети «Вісті Українського клубу» [1, с. 203], перший номер якої вийшов 21 червня 1917 р. Пізніше, «на прохання громади, яка прагне світла і знання», Маньчжурська Українська Окружна Рада почала публікувати літературно-політичний та економічний тижневик «Засів» [1, с. 204], у якому друкувалися факти з історії України, життя її людей, діяльності українських організацій Далекого Сходу. Метою нового видання проголошувалося «спільними силами, служить на користь нашої неньки – України». Редактором журналу був відомий у Харбіні український громадський діяч С. Кукурудза; впродовж 1917-1918 рр. вийшло 34 номери часопису. У 1920-1921 рр. у Харбіні виходили також щотижневий журнал «Поступ» та щомісячник «Вимоги життя» [1, с. 205]. Нині, за вивченням автора, українські друковані

**МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«СВІТОВИЙ КОНГРЕС БОЙКІВ» ЯК КОМУНІКАЦІЙНА ПЛАТФОРМА
УКРАЇНЦІВ БОЙКІВСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

Михайло Яворський, к. т. н.

Львівське обласне об'єднання організацій роботодавців

Ярослав Радевич-Винницький, к. філол. н., доц.

Журнал «Літопис Бойківщини»

Українці-бойки (близько 2 мільйонів осіб) розселені у центральній і західній частинах українських Карпат (Бойківщина) і є невід'ємною складовою українського народу. Бойки – одна з понад 20 етнографічних чи по-іншому субетнічних (англ. *sub-ethnic group*) груп українців. Проживають вони на території 12000 км² на Львівщині, Івано-Франківщині, Закарпатті, через різні причини – у Донецькій, Миколаївській, Херсонській, Одеській та інших областях України, а також кордоном – у суміжних із Бойківщиною Польщі і Словаччині, у США, Канаді, Великобританії, Австралії, Німеччині, Франції, Португалії, Іспанії, Італії, Російській Федерації, Білорусі...

Починаючи з 90-их років ХХ ст. в результаті проголошення незалежності України бойківська спільнота почала активно самоорганізовуватися, створюючи громадські організації (ГО) культурологічного та господарчого спрямування, а також завдяки проведенню Всесвітніх бойківських фестивалів і Світових конгресів бойків. Перші такі фестивали відбулися 1992 р. у Турківському районі (Львівщина) з ініціативи районного товариства «Бойківщина», яке очолював фахівець-культуролог Петро Косачевич. Нині він голова Міжнародної громадської організації (МГО) «Світовий конгрес бойків». Другі всесвітні бойківські фестивали відбулися 1997 р., Треті – 2003 р., Четверті – 2007 р., П'яті – 2012 р., Шості – 2017 р. У 2005 р. на Турківщині проведено Перший, у 2010 р. – Другий, у 2015 р. – Третій світовий конгрес бойків [1, с. 386-388].

У вересні 2005 року було утворено Всеукраїнське громадське товариство «Бойківщина ХХІ століття», а 10 квітня 2012 р. – Міністерство юстиції України зареєструвало Міжнародну громадську організацію «Світовий Конгрес Бойків» (СКБ). МГО «СКБ» має свої філії і осередки за кордоном: у США, Канаді, Великій Британії, Польщі, Румунії, Угорщині, Естонії, Німеччині та в Україні: у Львівській, Закарпатській, Чернівецькій, Хмельницькій, Рівненській, Тернопільській, Житомирській, Івано-Франківській, Херсонській, Харківській, Вінницькій, Сумській, Одеській областях та у місті Києві. З Америки в Україну повернулося видавництво

журналу «Літопис Бойківщини» («ЛБ»), фінансову підтримку якому продовжує надавати Головна Управа Товариства «Бойківщина» з осідком у Філадельфії. Публікації, дискусії фахівців та громадських діячів у «ЛБ», Всесвітні фестини і конгреси дали можливість ширше показати світу культурний, туристичний, рекреаційний, людський і транскордонний потенціали Бойківщини, сприяли поліпшенню її інфраструктури, особливо доріг, упізнаваності та інвестиційної привабливості. Як приклад організації заходів наведемо П'яті, ювілейні, Всесвітні бойківські фестини (1 – 5 серпня 2012 р.) на території колишнього Турківського району як базового та сусідніх із ним Старосамбірського, Дрогобицького і Сколівського районів. У рамках фестин проводили мистецькі, літературно-краєзнавчі, туристичні, спортивні конкурси, науково-практичні конференції, виставки-презентації громад Турківського району, сільськогосподарських обслуговувальних кооперативів Львівщини, Івано-Франківщини, Закарпаття і Чернівецької області, виставки образотворчого мистецтва, науково-технічної творчості, захоптиві дитячі заходи. У дійствах брали участь місцеві мешканці, гості, глядачі з України, діаспори – разом понад 100 тисяч осіб. Серед них 282 учні з 26 шкіл Турківщини [2, с. 3]. На належному рівні пройшла Міжнародна науково-практична конференція «Історичний, духовний, культурний та соціально-економічний розвиток Бойківщини: минуле, сучасне, майбутнє», відбувся навчальний семінар-презентація «Кооперація як форма інноваційної діяльності та двигун економічного розвитку сільських громад Бойківщини: стратегічний розвиток обслуговувальних кооперативів (СОК)». Семінар був організований в смт. Бориня (Турківщина) на базі СОК «Вулкан», який був створений за сприяння Міжнародної благодійної організації «Добробут громад» у 2007 р. Під час фестин було проведено також науково-творчий захід, присвячений пам'яті священника, етнографа, просвітителя о. Михайла Зубрицького [1856 р., с. Кіндратів (Турківщина)] – 1919 р., с. Береги Долішні (тепер у межах Польщі), автора понад 330 наукових праць, від 1904 р. дійсного члена історико-філософської секції НТШ у Львові. Звучали рекомендації: лідери громад (голова ОТГ, директор школи, священник) мають організовувати серед людей, особливо серед молоді, дослідження діяльності історичних особистостей, що народились у поселеннях Бойківщини, і створювати під знаком цих імен культурно-просвітницькі осередки, які б сприяли розвитку і самоорганізації громад в умовах сучасної Української держави та глобальних викликів XXI століття.

Дискусії на Бойківських фестинах та інших заходах дають підставу зробити висновки щодо подальшого вдосконалення діяльності громадських організацій Бойківщини, сповідуючи концепцію тяглості

поколінь, у модернізації процесів самоорганізації та інноваційного розвитку громад, активізації комунікацій українців-бойків у межах України та зарубіжжя, а саме: налагодити системну співпрацю з науковцями Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, які розробили наукові основи формування та шляхи реалізації гірської політики в Україні та законопроект «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку у гірських зонах України» (zareєстрований у Верховній Раді України за № 4102 18.02.2016 р.); сконцентруватися на формуванні і реалізації горизонтальних проєктів у сферах культури, освіти, туризму (пішого, кінного, лижного, велосипедного), розвитку підприємництва та інноваційної діяльності; сприяти створенню інноваційних бізнес-інкубаторів для допомоги в реалізації новаторських бізнес-ідей, зокрема у сфері сільськогосподарської кооперації. Тракувати сільськогосподарські обслуговувальні кооперативи як інноваційні осередки місцевого економічного та культурного розвитку; подбати про впорядкування виробничої (дороги, тротуари, майдани тощо) та соціальної (народні дома, бібліотеки, стадіони тощо) інфраструктури поселень (міст, містечок, сіл, присілів), а також про розв'язання проблеми вивезення сміття; створювати СОКи з метою надання допомоги родинним і фермерським господарствам у питаннях енергоефективності, в освоєнні екологічно безпечних інноваційних технологій виробництва, переробки молока, м'яса, грибів, ягід тощо і в реалізації сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках; працювати над повноцінним збереженням розмаїття карпатської флори і фауни; організувати ефективну громадську протидію браконьєрству, незаконному масовому вирубуванню карпатських лісів та сприяти раціональному залісненню територій; організувати приведення до належного (європейського) стану потоків, річок, озер на територіях громад; подбати про належне збереження наявних та території громад пам'яток природи; ідентифікувати кожен видатну історичну особистість, яка народилася на Бойківщині і зробила вагомий внесок у розвиток краю, України, стала носієм імені європейського чи й світового рівня. Організувати музеї, проводити науково-практичні і творчі заходи, які б стимулювали процеси самоорганізації територіальних громад з урахуванням прикладів життя та діяльності цих особистостей; стимулювати написання і допомагати у публікації об'єктивних досліджень історії окремих бойківських поселень (міст, містечок, сіл, присілів, хуторів) та знаних бойківських родів; у бойківських поселеннях та на прилеглих до них територіях впорядкувати і належним чином позначити місця та об'єкти, пов'язані з історією цих поселень, боротьбою їхніх мешканців за

свої права, за свободу, соборність і державну незалежність України. Те ж стосується місць і об'єктів, згадуваних у народних переказах, легендах, піснях тощо; стимулювати і підтримувати науково-практичне дослідження Бойківщини за широким спектром природничих, соціально-економічних, гуманітарних та ін. наук, співпрацювати у цьому аспекті з Асоціацією органів місцевого самоврядування (АОМС) «Єврорегіон Карпати-Україна». Карпатський регіон – це «мала вітчизна» не лише бойків, а й гуцулів і лемків. Свого часу «Науково-культурологічне товариство «Бойківщина» (Дрогобич) виступило з ініціативою створення громадської організації під назвою «БоГуЛем». Перші кроки в реалізації цього проєкту були обнадійливими [3]. Проте довести цю справу до належного завершення не вдалося – надто сильною була протидія. Вважаємо, однак, що створення такої ГО на часі. Вона, зокрема, посилює роль громад у реалізації Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020 – 2022 рр., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2019 р., № 880. За межами України «БоГуЛем», крім іншого, протидіяє бинародовленню, денационалізації тамтешніх українців – бойків, гуцулів, лемків, але не тільки. У сьогоднішніх умовах гібридної війни путінської Росії проти України діяльність, пов'язана з бойківськими фестивалями та конгресами, має поширюватися на південно-східні області України, в яких проживають родини вихідців із нашого гірського та підгірського краю. Для того, щоб допомогти людям з Донеччини, Луганщини, Криму ментально повернутися в Україну, здійснити гуманітарну реінтеграцію, необхідно достукатися до сердець українців різних груп, які там проживають, зокрема, бойків, лемків та гуцулів. У цьому напрямку потрібна виважена державна гуманітарна політика, яка, зокрема, має базуватися на партнерстві державних інституцій із чинними громадськими організаціями українців: «Бойківщиною», «Гуцульщиною», «Лемківщиною» та ін. Доцільна кооперація бюджетних і небюджетних ресурсів для організації поїздок культурно-мистецьких, освітньо-просвітницьких і ділових пропагандистських груп із Львівщини, Івано-Франківщини, Закарпаття, Тернопільщини, Волині, Буковини, Поділля у Донецьку та Луганську області. Всесвітні бойківські фестивалі та конгреси мають також стати одним із напрямків української публічної (народної) дипломатії в зарубіжних країнах, інструментом залучення інвестицій, майданчиком, на якому ми показуватимемо світові свої досягнення у культурно-мистецькій, промислово-підприємницькій, науково-інноваційній та освітньо-просвітницькій сферах. Карпатський досвід діяльності ГО бойків, гуцулів, лемків може бути використаний іншими територіально-етнографічними спільнотами українського народу:

поліщуками, подолянами, степовиками... Нові перспективи успішного розвитку українства у розгляданому аспекті виникають зі створенням 19 грудня 2019 р. громадської організації «Україна-2050». За словами її чинного президента, донедавна президента Світового конгресу українців (2008–2018), юриста світового рівня, почесного доктора Національного університету «Львівська політехніка» та Києво-Могилянської академії проф. Євгена Чолія (Канада). «Україна-2050» є дуже добре позиціонована, щоб допомогти Україні та українській діаспорі максимізувати користь від їхнього взаємного співробітництва та підвищити змістовну взаємодію. Це буде досягнуто, між іншим, підтримкою широких контактів з якомога більшою кількістю українців шляхом проведення живих і віртуальних міських засідань, симпозіумів та інших заходів, спрямованих на встановлення та висвітлення пріоритетів українського народу» [4].

Список літератури:

1. Яворський М. Всесвітні бойківські фестини як фактор сприяння самоорганізації та інноваційному розвитку місцевих громад. *Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті «...землякам моїм в Україні і не в Україні...»* : зб. матеріалів четвертої Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках IV-го Міжнародного конгресу світового українства). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. С. 386–388.
2. П'яті бойківські фестини. *Літопис Бойківщини*. 2013. Ч. 1/84(95). С. 3–5.
3. Радевич-Винницький, Ярослав. Створено Асоціацію товариств українців Карпатського регіону. *Літопис Бойківщини*. 2001. Ч.1/61(72). С. 74–77.
4. Представлення: Громадська організація «Україна-2050» (Виступ. Є. Чолія). URL: <https://ukraine-2050.org/новини-%2F-news/f/представлення-громадська-організація-«україна-2050»>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Авер'янова Ніна – канд. філос. наук, наукова співробітниця Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка (Україна, Київ)

Бачинська Марія – канд. екон. наук, наукова співробітниця ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України» (Україна, Львів)

Бойко Ярослав – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки й підприємництва Ужгородського національного університету (Україна, Ужгород)

Бугрим Валентин – д-р філос. наук, академік Української міжнародної академії оригінальних ідей, викладач, керівник медіапроектів Укртелерадіопресінституту, член правління Всеукраїнського фонду Т. Шевченка (Україна, Київ)

Бурда Славко – заступник голови Української громади Республіки Хорватія, голова Українського культурно-мистецького товариства «Кобзар» (Хорватія, Загреб)

Вичівський Павло – канд. іст. наук, доцент Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ)

Воропаєва Тетяна – канд. психол. наук, доц., старша наукова співробітниця Центру українознавства філософського факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка; «Рух опору капітуляції» (Україна, Київ)

Газізова Олена – канд. іст. наук, завідувачка відділу освітніх технологій Науково-дослідного інституту українознавства (Україна, Київ)

Гал Евеліна – студентка Ужгородського національного університету (Україна, Ужгород)

Гапак Наталія – канд. екон. наук, доцентка кафедри економіки і підприємництва Ужгородського національного університету (Україна, Ужгород)

Гнатюк Тетяна – канд. юрид. наук, асистентка кафедри європейського права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича (Україна, Чернівці)

Гойсан Вікторія – молодша наукова співробітниця Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (Україна, Львів)

Дерев'янку Ігор – канд. іст. наук, доцент Національного авіаційного університету (Україна, Київ)

Заїка Віталій – канд. психол. наук, доцент Полтавського інституту економіки й права Університету «Україна» (Україна, Полтава)

Зубаренко Ірина – канд. іст. наук, доцентка кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету ім. І. Мечникова (Україна, Одеса)

Іванкова-Стецюк Оксана – д-р соц. наук, провідна наукова співробітниця Інституту народознавства НАН України (Україна, Львів)

Ілюхіна Катерина – Київський національний університет ім. Т. Шевченка (Україна, Київ)

Кічера Надія – канд. політ. наук, доцентка Ужгородського національного університету; Волонтеріат УжНУ (Україна, Ужгород)

Комінко Софія – аналітикиня Федерального Уряду Канади (Канада, Оттава)

Копча Іванна – студентка Ужгородського національного університету (Україна, Ужгород)

Кучер Ігор – ФОП «Кучер» (Україна, Полтава)

Лещук Галина – канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (Україна, Тернопіль)

Малиновська Олена – д-р наук з держ. управління, головна наукова співробітниця Центру економічних і соціальних досліджень НІСД (Україна, Київ)

Марусик Юрій – науковий співробітник Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» (Україна, Львів)

Матвієнків Світлана – канд. політ. наук, доцентка кафедри політичних інститутів та процесів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника; Національна спілка журналістів України (Україна, Івано-Франківськ)

Мелеганич Ганна – канд. політ. наук, доцентка кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Ужгородського національного університету (Україна, Ужгород)

Мотрук Світлана – канд. іст. наук, доцентка кафедри історії Центральної та Східної Європи Київського національного університету ім. Т. Шевченка (Україна, Київ)

Никифоренко Андрій – старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Донецького державного університету управління; Донецьке відділення Соціологічної асоціації України (Україна, Маріуполь)

Никифоренко Наталія – канд. іст. наук, доц., завідувачка кафедри соціології управління Донецького державного університету управління; Донецьке відділення Соціологічної асоціації України (Україна, Маріуполь)

Позняк Олексій – канд. екон. наук, старший науковий співробітник, завідувач сектора міграційних досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. Птухи НАН України (Україна, Київ)

П'ятковська Оксана – канд. екон. наук, заступниця директора Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», (Україна, Львів)

Риндзак Ольга – д-р екон. наук, старша наукова співробітниця ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. Долішнього НАН України» (Україна, Львів)

Радевич-Винницький Ярослав – канд. філол. наук, доцент; Журнал «Літопис Бойківщини»

Селещук Григорій – головний радник Відділу соціального служіння УГКЦ (Україна, Київ)

Тур Оксана – д-р пед. наук, доцентка кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка»; ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» (Україна, Полтава)

Чепель Ольга – канд. юрид. наук, доцентка Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича; ЧОГО «Комітет виборців» (Україна, Чернівці)

Шикеринець Василь – канд. наук з держ. упр., доц., заступник декана факультету туризму з наукової роботи, завідувач кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ)

Яворський Михайло – канд. техн. наук, виконавчий директор Львівського обласного об'єднання організацій роботодавців; МГО «Світовий конгрес бойків» (Україна, Львів)

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Міжнародна науково-практична конференція

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ ЗА КОРДОНОМ: НОВІ ТОЧКИ ВІДЛІКУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

22 квітня 2021 року

Відповідальна за випуск:

Ірина Ключковська

Комп'ютерна верстка:

Ірина Побран

Літературна редакція:

**Оксана Галайчук, Оксана Горда, Марія Лизак,
Наталія Мартинишин, Олена Мицько,
Ольга Руснак, Галина Темник, Оксана Трумко**

МІОК Міжнародний інститут
освіти, культури
та зв'язків з діаспорою

**Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків
з діаспорою Національного університету
«Львівська політехніка»**

вул. С. Бандери, 32 А, м. Львів, 79013, Україна
tel.: +38 032 258 01 51
fax: +38 032 258 21 99

iiес@miok.lviv.ua
www.facebook.com/MIOK.LVIV.UA
<https://www.youtube.com/user/mioklive>
www.miok.lviv.ua